

Kriminaalpoliitika uudiskiri

2/2014

Kriminaalpoliitika uudiskiri on kõigile neile, kelle tööd või huvisid see poliitikavaldkond ühel või teisel viisil puudutab. Loodame, et leiata siit iga paari kuu tagant midagi uut ja huvitavat, alates seadusemuudatustest ja ennetusteemadest kuni värsked statistika ja analüüsideni. Ettepanekud ja mõtted uudiskirja asjus on oodatud aadressile uudiskiri@just.ee.

UUDISED

- § 20. veebruaril esitas justiitsminister riigikogule [aruande kriminaalpoliitika arengusuundade](#) täitmise kohta 2013. aastal. Peamised teemad olid perevägivald, asutused alaealistele õigusrikkujatele, retsidiivsuse vähendamine ja korrupsioon.
- § 25. veebruaril tutvustas siseminister riigikogule [turvalisuspoliitika põhisuundade](#) täitmise aruannet 2013. aasta kohta. Samuti valmis siseministeeriumis analüütiline väljaanne „[Turvalisuspoliitika 2013](#)“.
- § **Karistusõiguse revisjoni tulemusena valminud [eelnoõ](#) on riigikogu menetluses.** Osalised on esitanud eelnoõ kohta palju arvamusi.
- § Uue [väärteomenetluse seadustiku eelnoõ](#) läbis riigikogus esimese lugemise.
- § 8. märtsil jõustub karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise [seadus](#), mis puudutab **konfiskeerimise regulatsiooni, karistusjärgset käitumiskontrolli ja narkomaanidele seatavaid asenduskaristuse tingimusi**. Olulisemad muudatused:
- **Suurenevad kriminaaltulu konfiskeerimise võimalused.** Laiendatud konfiskeerimist saab kohaldada juhul, kui isik mõistetakse süüdi laiendatud konfiskeerimist võimaldavas nn kataloogikuriteos ja talle mõistetakse vähemalt üks aasta vangistust (varem kolm aastat). Samal ajal pole laiendatud konfiskeerimine kohtule enam kohustuslik, vaid valikuline. Võimalikuks muutus ka laiendatud konfiskeerimine juriidiliselt isikult ja kolmandalt isikult saab konfiskeerida vara, mis omandati kuni kümme aastat enne esimese astme kuriteo toimepanemist (varem viis aastat).
 - **Karistusjärgse käitumiskontrolli kasutamist tuleb senisest põhjalikumalt kaaluda, kohtunikul on kohaldamiseks selge otsustusõigus.** Seadus määrab kriteeriumid, millest kohus peab lähtuma, kui vanglast vabanevale inimesele otsustatakse kohaldada karistusjärgset käitumiskontrolli. Uue sõnastusega muutub selgemini arusaadavaks kohtuniku diskretsioon: „Kohus võib kohaldada isiku suhtes peale vangistuse ärakandmist käitumiskontrolli:“ (varem „Kohus kohaldab ...“). Muudatus tagab paremini inimeste põhiõiguste kaitse, kuna käitumiskontroll piirab inimese võimalusi kasutada põhiõigusi.
- Seadus määrab kriteeriumid, mille põhjal kohtunik prognoosib, et süüdimõistetud võib vabaduses panna toime uusi raskeid kuritegusid. Peale kuriteo toimepanemise asjaolude, süüdimõistetud isiku, tema varasema elukäigu, elutingimuste ja vangistuses käitumise peab kohtunik hindama ka neid tagajärgi, mida võib kaasa tuua karistusjärgse käitumiskontrolli rakendamine. Nii saab paremini hinnata uute kuritegude toimepanemist soodustavaid ja takistavaid tegureid ning seega ka karistusjärgse käitumiskontrolli proportsionaalsust ja vajalikkust.
- **Laienevad narkoravi võimalused.** Seni oli kohtul võimalik varem vangistusega karistamata

isikule mõistetud kuuekuuline kuni kaheaastane vangistus asendada sõltuvusraviga, kui isik pani kuriteo toime narkomaania tõttu ja vajas narkomaania ravi. Karistusseadustiku § 69² lõiget 6 muudeti nii, et sõltuvusravi saab kohaldada ka varem vangistusega karistatud isikule.

- § **Riigikogu liikme immuniteedi küsimuses leidis riigikohus**, et kehtiv kord ei riku riigikogu liikme puutumatus. Seega ei rahuldanud riigikohus õiguskantsleri taotlust ja leidis, et kriminaalmenetluse seadustiku sätted, mis annavad riigikogu liikme suhtes tehtavate menetlustoimingute poliitilise erapooletuse kontrollimise õiguskantsleri ainupädevusse, on põhiseadusega kooskõlas.
- § Toimus OECD hindamisvisiit: OECD hindas jaanuaris Eesti võimekust ennetada **alkäemaksu andmist välisriigi ametiisikule** (nt kui Eesti ärimees maksab teises riigis alkäemaksu). Aruanne ühes soovitudestega valmib juunis.
- § Õiguskantsleri veebilehel on avaldatud 2013. aasta lõpul toimunud **kontrollkäikude kokkuvõtted** [Tapa erikooli](#) ning [Harku ja Murru vangla](#) kohta.

KURITEOENNETUS

- § 3. märtsil kuulutas president välja **korrakaitseaduse muutmise ja rakendamise seaduse**. Korrakaitseaduse alusel hakkab valitsuskomisjonina toimima **süüteoennetuse nõukogu**, mis asendab kuriteoennetuse nõukogu. Uue nõukogu ülesanded on koordineerida süütegude ennetamist ja seada riigi kriminaalpoliitika eesmärgi, kujundada karistuspoliitikat süütegude ennetamise eesmärgil, tõstatada kriminaalpoliitikat puudutavaid küsimusi ja avaldada justiitsministrile olulisemate kriminaalpoliitiliste otsuste kohta arvamust enne nende esitamist vabariigi valitsusele ning nõustada omavalitsuse ennetustööd.
- § Siseministeriumil valmis **uimastitarvitamise vähendamise poliitika valge raamat** ja sotsiaalministeriumi eestvedamisel **alkoholi- ja tubakapoliitika roheline raamat**.
- § 13. jaanuaril avanes Euroopa Majanduspiirkonna programmi „Riskilapsed ja noored“ raames taotlusvoor **„Kogukondlikud kuriteoennetuslikud algatused“**. Justiitsministerium ootab projektitaotlusi, millega seatakse eesmärgiks luua ja arendada koostöövõrgustikke, katsetada uusi kuriteoennetusega tegelevaid programme ja korraldada uuringuid. Taotlusvoorus on raha 295 146 eurot. Projekti suurim toetatav summa on 60 000 eurot ja projekt peab kestma vähemalt 12 kuud. Taotlusvoor sulgub 14. märtsil kell 17. Lisainfo: rainer.rohtla@just.ee või 620 8224.
- § Ühtlasi otsitakse taotlusvooru **„Kogukondliku kuriteoennetuslikud algatused“ projektide hindajaid**. Selgitamiseks välja, milliseid projekte rahastatakse, hindab iga projekti vähemalt kaks sõltumatut eksperti. Kandideerimise tähtaeg on 10. märts kell 17. Lisainfo: rainer.rohtla@just.ee või 620 8224.
- § Justiitsministeriumi tellimisel valmis Rakendusuuringute Keskusel CentAR **ülevaade lastele ja noortele mõeldud välismaistest kuriteoennetusprogrammidest**. Tegu on esimese osaga uuringust „Kuriteoennetus ja jätkutugi kohalikul tasandil“. Uuringu teine osa - ülevaade kohaliku tasandi kuriteoennetusest Eestis - valmib aprillis. Uuringut rahastatakse Euroopa Majanduspiirkonna toetuste programmist „Riskilapsed ja -noored“.
- § Detsembri alguses algas politsei- ja piirivalveameti juhtimisel projekt CPTED (**Crime Prevention through Environmental Design**), mille eesmärk on õppida linnaplaneerimises ja elamupiirkondade kavandamisel looma turvalisust ja maandama riske. Lisaks PPA-le osalevad projektis ka justiitsministerium, siseministerium, sisekaitseakadeemia, Eesti Naabrivalve, linnade liit, Harju maavalitsus, Soome, Läti ja Leedu politsei. Lisainfo:

<http://www.kuriteoennetus.ee/40729>

- § [Eesti Päevaleht](#) kirjutas politsei- ja piirivalveameti plaanist võtta kasutusele miljon eurot maksev **avaliku info kogumise ja analüüsimise süsteem**, et tõhustada politsei tegevust ennetusvaldkonnas.
- § Justiitsministeeriumi tellimusel teeb Balti kriminaalpreventsiooni ja sotsiaalse rehabilitatsiooni instituut koostöös IÜ Tehnoloogia OÜ ning IP Tehnoloogia Konsultatsioonid OÜ-ga uuringu **kinnises asutuses viibivate laste kognitiivsete ja isiksuslike omaduste ning vaimse tervise, sõltuvuskäitumise ja sotsiaalse käitumise kohta**. Uuring tehakse Euroopa Majanduspiirkonna programmi „Riskilapsed ja -noored“ raames ning selle valmimise tähtaeg on 15. oktoober. Uuringu eesmärk on välja selgitada, millised on õigusrikkumise toime pannud laste probleemid ja mis võisid olla õigusrikkumise toimepanemist mõjutavad tegurid. Uuringu põhjal selgub, milliseid sekkumisi ja teenuseid käitumisprobleemidega lapsed vajavad, et vältida kinnisesse asutusse sattumist.

STATISTIKA, ANALÜÜSID, UURINGUD

- § Justiitsministeerium avaldas veebruaris uuenenud formaadis kriminaalstatistika aastaraamatu „**Kuritegevus Eestis 2013**“.
- § **Kuritegevuse baromeetri** ühe kuu ülevaate kohaselt vähenes registreeritud kuritegude arv eelmise aasta jaanuariga võrreldes 6%. Enam levinud kuriteoliikidest vähenes varguste, röövimiste ja liikluskuritegude arv, kasvas kelmuste ja kehaliste väärkohtlemiste arv.
- § Justiitsministeerium avaldas 2013. aasta **jälitustegevuse statistika aruande**.
- § **Alaealiste kriminaalasjade menetlemise keskmine kiirus** oli 2013. aastal kahtlustatava jaoks 2,2 kuud, süüdistatava jaoks 1,2 kuud ning vägivallakuritegudes kannatanud alaealise jaoks 6,1 kuud, selgub Justiitsministeeriumi **ülevaatest**.
- § Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus RAKE sai valmis justiitsministeeriumi, õiguskantsleri kantselei ja riigikantselei tellitud ning tarkade otsuste fondi rahastatud **vanemate hooldusõigust käsitleva uuringu**, mis keskendus eelkõige lapse õiguste kaitsmisele vanemate hooldusõiguse vaidlustes.
- § Statistikaameti ja õiguskantsleri kantselei koostöös valmis analüütiline kogumik „**Laste heaolu**“, mille peatükis „Lapse turvalisus“ on analüüsitud ka lapsi puudutavat kriminaalstatistikat ja uuringutega kogutud andmeid.
- § Euroopa põhiõiguste agentuur avaldas oma veebilehel üle-Euroopalise **naistevastase vägivalla uuringu raportid** ning mugava ja riikide võrdlust võimaldava **statistikatööriista**.

INIMESED

- § Alates 12. märtsist on justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika osakonna analüüsitalituses tagasi tööl **Kaire Tamm**. Kaire hakkab tegelema alaealiste kuritegevuse ja perevägivalla vähendamise teemadega.
- § Eesti kohtuekspertiisi instituudi (EKEI) tehnikaosakonna juhataja, jäljeekspert **Margo Ritari** valiti Euroopa kohtuekspertiisiasutuste ühenduse (ENFSI) üle-euroopalise jäljetöörühma juhtkomitee liikmeks. Euroopa katusorganisatsiooni tegevust juhib EKEI direktor **Üllar Lanno**, EKEI kvaliteedijuht **Merike Rump** aga on üks euroopäälse

kvaliteedi- ja kompetentsikomitee juhatuse viiest liikmest.

- § Siseministeeriumi **korra- ja kriminaalpoliitika osakond** pakub tähtajalist tööd õigusnõunikule.
- § Justiitsminister kinnitas **vanglakomisjonide uued liikmed**, kes esindavad ühiskonnaorganisatsioone vanglate tegevuse kontrollimisel ja aitavad vanglatel oma tööd korraldada.

ÜRITUSED

- § 4. aprillil toimub Tallinna Ülikoolis Eesti **kohtuekspertiisi 76. aastapäeva konverents** „Laps - vägivalda ohver“. Konverentsi teemad on: „Laste väärkohtlemise kogemused ja kordusrisk“, „Seksuaalkurjategijate ravi. Ravikorraldus, ravimitega ja psühhoterapeutilised sekkumised“, „Lastevastane vägivald lastepsühhiaatrias: arstina, eksperdina, lapsevanemana“, „Lapse elu pärast peatraumat: kas kõik probleemid on põhjuslikult seotud traumaga?“, „Laps ja kriminaalmenetlus“, „Laste füüsiline ja seksuaalne vägivald kohtuarsti pilgu läbi“, „Laste seksuaalse väärkohtlemise uurimine politseis“, „Mõningad menetluslikud probleemid ja väljakutsed seoses internetis laste seksuaalset väärkohtlemist kujutavate failidega“. Lisainfo: registration@ekei.ee või telefonil 663 6604.
- § 2. aprillil toimub lastekaitse liidu ja lasteombudsmani koostöös rahvusvaheline konverents „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“. Täpsemat infot jagavad korraldajad lähiajal.
- § Info lähikuudel toimuvate **väliskonverentside** kohta:
 - The Annual Conference of the European Network on Gender and Violence, 21.-23. aprill, Malta, <http://www.um.edu.mt/events/genderviolence>
 - German Congress on Crime Prevention, 12.-13. mai, Karlsruhe, <http://www.gcocp.org/>
 - The First International Symposium on Narrative Criminology, 29.-30. mai, Oslo, <http://www.jus.uio.no/ikrs/forskning/prosjekter/nettverkfornarrativkrim/arrangementer/konferanser/2014/the-first-international-symposium.html>
 - The Stockholm Criminology Symposium, 9.-11. juuni, Stockholm, <http://www.criminologysymposium.com/>
 - 8th International Conference of the European Forum of Restorative Justice, 11.-14. juuni, Belfast, <http://www.euforumrj.org/belfast?%2Fevents%2Fbelfast>
 - The British Society of Criminology Conference, 9.-12. juuli, Liverpool, <http://www.liv.ac.uk/law-and-social-justice/conferences/bsc/>

VARIA

- § Sisekaitseakadeemia hakkas välja andma uut rahvusvahelist akadeemia eelretsenseeritavat teadusajakirja „**Proceedings. Estonian Academy of Security Sciences**“.
- § Suurbritannia politsei on teinud lühikese **filmi**, mille abil kannatanutel ja teistel huvilistel on kergem aru saada, **kuidas menetletakse sissetungimise juhtumit**.
- § EASi hiljutise, rohkem kui tuhande soomlase seas tehtud uuringu kohaselt on **põhjanaanabrite hinnangud Eesti turvalisusele pigem positiivsed**: seda pidas heaks või pigem heaks 41% vastanutest, halvaks või pigem halvaks aga 19% vastanutest, selgub Tallinn City **uudisest**.
- § Ajakirja Sotsiaaltöö 2014. aasta 1. numbrist võiks käesoleva uudiskirja lugejaid huvitada

järgnevad artiklid:

- 20 aastat sotsiaaltööd Eesti vanglates (Laura Kikas ja Velli Ehasalu)
 - Minu töö vangla sotsiaaltöötajana (Signe Lepp)
 - Lapsed perevägivalda kontekstis: Lauri ja Mari juhtum (Judit Strömpl and Merle Linno)
 - Verge meetodi olemusest ja mõjust (Jürgen Rakaselg)
- § Facebookis on kriminoloogia- ja kriminaalpoliitikahuvilistel oma leht, mis on avatud nii kasutajaskonna kui postitajate mõttes. Jagatakse valdkonna uudiseid Eestist ja mujalt maailmast, infot ürituste kohta jms. Tegu pole justiitsministeeriumi poolt hallatava lehega. <https://www.facebook.com/kriminoloog>
- § Kõigil, kes on lennanud Air Balticuga ja kogunud seejuures [Baltic Miles programmi](#) raames punkte, on nüüd võimalik neid annetada [Kiusamisvaba Kooli](#) (KiVa) programmi toetuseks. KiVa rakendamist Eestis toetavad teiste seas siseministeerium ning haridus- ja teadusministeerium.
-